

UCHWAŁA NR XXXVI/308/2018

RADY POWIATU WĘGROWSKIEGO

z dnia 21 marca 2018 r.

w sprawie stanowiska dotyczącego upamiętnienia bohaterstwa powstańców uczestniczących w bitwie stoczonej z wojskami carskimi pod Węgrowem w dniu 3 lutego 1863 roku

Na podstawie art.9 ust.1 w związku z art. 4ust.1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U.z 2017 r. poz.1868 z późn. zm) oraz § 12 ust.2 Statutu Powiatu Węgrowskiego ustalonego Uchwałą Nr XXI/187/2016 Rady Powiatu Węgrowskiego z dnia 23 listopada 2016 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Statutu Powiatu Węgrowskiego (Dz.Urz.Woj.Maz. z 7 grudnia 2016 roku poz.10897) uchwała się co następuje :

§1. Rada Powiatu Węgrowskiego wyraża stanowisko, że bohaterstwo powstańców uczestniczących w bitwie stoczonej z wojskami carskimi pod Węgrowem w dniu 3 lutego 1863 roku zasługuje na upamiętnienie przez umieszczenie na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie tablic poświęconych pamięci powstańców.

§2 .Upoważnia się Zarząd Powiatu do podjęcia działań zmierzających do umieszczenia tablic poświęconych bitwie pod Węgrowem w dniu 3 lutego 1863 roku na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie.

§3. Upoważnia się Przewodniczącego Rady Powiatu do przekazania niniejszej uchwały parlamentarzystom reprezentującym mieszkańców powiatu węgrowskiego.

§4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU

Zygmunt Orłowski

UZASADNIENIE

Wniosek o umieszczenie bitwy pod Węgrowem na tablicy Grobu Nieznanego Żołnierza poświęconej powstaniu 1863 roku jest od kilku lat zgłaszany przez mieszkańców Węgrowa i powiatu węgrowskiego. Jest on także akceptowany przez historyków wojskowości oraz badaczy dziejów Mazowsza i Podlasia. Opinię, że *"W całokształcie działań powstańczych batalia węgrowska jawi się jako jedna z największych...oraz, że ...bitwa ta doczekała się upamiętnienia w twórczości malarzkiej i literackiej. Szkoda tylko, że nie została ona uwzględniona na tablicach Panteonu Żołnierskiej Chwały, którym jest Grób Nieznanego Żołnierza w Warszawie"* zaprezentował płk dr hab Jeremiasz Ślipiec w referacie prezentowanym podczas konferencji na temat powstania styczniowego organizowanej w Akademii Obrony Narodowej w lutym 2013 roku.

W 2017 roku ukazało się drukiem opracowanie pracownika Muzeum Niepodległości w Warszawie dr Emila Noińskiego zatytułowane "Polskie Termopile .Bitwa pod Węgrowem 3 lutego 1863 roku w historiografii, tradycji i świadomości Polaków", w którym autor podkreśla , że

"Zarówno w literaturze, sztuce i poezji, a przede wszystkim dzięki bohaterskiemu wyczynowi powstańców, bój węgrowski na trwale wszedł do panteonu militarnych dziejów Polski, choć pominięty został na tablicach komemoratywnych Panteonu Żołnierskiej Chwały Nieznanego Żołnierza w Warszawie".

Bitwa powstańców pod Węgrowem była jedną z największych bitew insurekcji styczniowej. Poprzedziły ją walki i potyczki toczone od 23 stycznia w kilku miejscowościach naszego powiatu i regionu (Łochów 23 i 27 stycznia, Mokobody, Szaruty, Jarnice - 31 stycznia i 1 lutego).

W pierwszych dniach powstania w Węgrowie miało miejsce największe na Mazowszu i Podlasiu zgrupowanie powstańców. Liczące 3500 powstańców zgrupowanie pod Węgrowem, od 23/24 stycznia do 3 lutego 1863 roku było jednym z największych w całym okresie powstania. Stanowiło ono poważne zagrożenie dla ważnych dla armii rosyjskich szlaków komunikacyjnych. Dowódcy rosyjscy uznali je również za zagrożenia dla garnizonu w Siedlcach i Brześciu. Dlatego w celu jego zniszczenia skierowano do Węgrowa dwie kolumny wojsk rosyjskich. Oddziały wyodrębnione z garnizonu warszawskiego, miały zaatakować zgrupowanie powstańców od strony Łochowa i Małkini. Druga kolumna atakowała Węgrów od strony Siedlec. Z oddziałami kolumny rosyjskiej nadciągającymi od Siedlec toczyli powstańcy walki w dniach 31 stycznia - 3 lutego 1863 roku.

Kulminacyjna bitwa stoczona przez powstańców pod Węgrowem w dniu 3 lutego, a szczególnie bohaterska szarża kosynierów na rosyjskie armaty, odegrała ważną rolę w podtrzymywaniu ducha walki w następnych miesiącach powstania, a następnie w działaniach propagandowych władz powstańczych. Informacje o bohaterstwie powstańców odegrały ważną rolę w kształtowaniu poparcia europejskiej opinii publicznej dla powstania.

Od początku powstania bitwa pod Węgrowem odgrywa doniosłą rolę w kształtowaniu świadomości narodowej oraz umacnianiu postaw patriotycznych kilku pokoleń Polaków walczących o niepodległość Polski. Znalazła ważne miejsce w polskiej historiografii, literaturze i tradycji. Bitwa została porównana przez francuskiego poetę Augusta Barbiera, autora wiersza *Atak pod Węgrowem* do bohaterskiej walki Spartan pod Termopilami. Podobnie jak poeta francuski także Cyprian Norwid w wierszu *Vanitas*, przyrównał bitwę do walki pod Termopilami. Bohaterstwo powstańców przypominał napisany w 1904 roku wiersz Marii Konopnickiej *Bój pod Węgrowem*.

Współcześni historycy wojskowości oprócz eksponowania bohaterstwa powstańców, prezentują zobiektywizowane oceny działań powstańczych dowódców. Płk dr hab. Jeremiasz Ślipiec podkreślając, że „w całokształcie działań powstańczych batalia węgrowska jawi się jako jedna z największych”, ocenia, że „strona polska dostosowała formy prowadzenia walki do działań przeciwnika. Uwarunkowane to było małym doświadczeniem bojowym naszych dowódców, ich młodym wiekiem (np. W. Jabłonowski w chwili batalii miał zaledwie 22 lata) oraz dużą przewagą ogniową Rosjan. Wymuszało to poszukiwanie rozwiązań gwarantujących zaskoczenie i minimalizowanie strat własnych”. Pozytywnie ocenia autor trafność przyjmowanych planów rozegrania walki. Jego zdaniem nie były one zrealizowane ze względu na „brak współdziałania pomiędzy poszczególnymi elementami ugrupowania bojowego”. Na pozytywną ocenę zasługują prowadzone przez powstańców działania rozpoznawcze. Trafne odgadywanie zamiarów przeciwnika i dostosowanie do nich prowadzonych działań zapobiegło, między innymi dzięki starciu pod Ludwinowem, planowanemu przez Rosjan uderzeniu z kilku kierunków na zgrupowanie powstańców pod Węgrowem. Zdaniem J. Ślipca zasługuje na uznanie wyznaczanie przy każdej większej akcji silnych oddziałów straży tylnej. Owe awangardy dźwigały na sobie gros uderzeń rosyjskich i zapewniły wycofanie się sił partyzanckich z zagrożonych odcinków. W tym przypadku można stwierdzić, że działanie polskich ariergard umożliwiło zachowanie zdolności bojowej zgrupowania węgrowskiego.

Ponawiając wniosek o umieszczenie bitwy pod Węgrowem na tablicach Grobu Nieznanego Żołnierza uważamy, że przypadające w tym roku rocznice - 100. rocznica Odzyskania Niepodległości i 155. rocznica Powstania Styczniowego są właściwym czasem uczczenia

bohaterstwa powstańców, które zawsze było uznane za zasługujące na pamięć i szacunek kolejnych pokoleń. Szacunek dla bohaterstwa uczestników bitwy pod Węgrowem był okazywany w całej Europie od pierwszych miesięcy powstania, a czego dowodem jest bogata literatura, prasa oraz utwory literackie i dzieła plastyczne oraz trwałe miejsce w świadomości Polaków.

Umieszczenie nazwy bitwy pod Węgrowem będzie nie tylko hołdem dla powstańców, ale także dla wielu tysięcy wspierających ich mieszkańców Mazowsza i Podlasia, na którym to terenie powstanie miało największy zasięg i trwało najdłużej, bo aż do 1865 roku, kiedy to męczeńską śmierć poniósł ksiądz generał Stanisław Brzóska i jego adiutant Wilczyński. Wielu mieszkańców tego regionu straciło życie, było zesłanych na katorgę oraz poddanych innym represjom za udział lub sprzyjanie powstaniu. Będzie to także dowód uznania dla mieszkańców Węgrowa, Sokołowa, Siedlec i okolicznych wsi, którzy od pierwszych lat po powstaniu czcili pamięć o bohaterskich czynach powstańców oraz otaczali troską groby powstańców, miejsca bitew i potyczek oraz groby powstańców.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY POWIATU**

Zygmunt Orłowski